

POLSZCZYŻNA (22) *sb f*

o oraz a jasne.

sg *N* polszczyżna (2). ◊ *G* polszczyżny (5). ◊ *D* polszczyżnie (2). ◊ *A* polszczyżnę (6). ◊ *I* polszczyżną (3) [w tym zapis -a (1)]. ◊ *L* polszczyżnie (4).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII w.

1. *Język polski; idioma Polonicum, sermo Polonicus Cn (21)* : Koniec wyrwany Sálomoná/ godny dziewetzkom ku polłftczyżnie. *March*³ *Xv* [*idem* [Wokabul 1539]]; Albowiémech w iego [*lekarza domu Pileckich*] pińaniu/ síłá rzeczy Słowiéńfkíeý/ Sérbfkíeý/ y grubo Mázowieckíeý/ álbo Stáropolłfkíeý náłazł: którýby džíśeýfzych czálów/ džíśiáty przynamniéy wyrozumiéć nieumiał [...]. Ia bacząc to/ [...] przeżrzawłzy ty Kfýęgi/ Polłfczyżnam [*lege*: polszczyżną-m] ié naprzód opátrzył *SienLek* 3v; *GórnDworz* B3, B3v; *RejZwierc* 266; Nád to znác/ iż [*brzescy tłumacze Biblii*] o ochędożną Polłfczyżnę nawięcey fię łtáráli/ zániedbáwłzy włafności rzeczy Greckiey *BudBib* bv, e; Bo moje przedfięwzięćie nie to było áni ieft/ żebychfię zgłádká/ albo dworną polłfczyżną miał wták zacnych á Bołkich księgach popiłowác *BudNT przedm* d; [Wokabul 1539 *Xv*; *BudArt* M4v; *CzechNT* ++3v; Szukáiąc, nápadłem: widzę też rzecz [*tj. utwór autora włoskiego – Ceriola, przetłumaczony na język polski*], tenże porządek [...] do obyczáiów Polłkich łtołowány: á wedle potrzeby. Polłfczyżná trochę nie wedle wieku. *CerGór przedm* 6].

polshczyżna czyja (2): Włzákoż komu fię ten moy Dworzánin podobác nie będzie/ oto ma Kortegianá Włofkiego/ ktorego moiá Polłfczyżná namniéy nie zepłowáłá *GórnDworz* B5v; *RybGęśli* A3.

W charakterystycznych połączeniach: polshczyżna dworna, gładka, ochędożona; polshczyżny strzec; polshczyżnie folgować, polshczyżną opatrzyć, [kogo] przechodzić; do polshczyżny zejść się; ku polshczyżnie godny; w polshczyżnie uść.

Zwrot: »w polshczyżnę wniść (a. wchodzić), brać, wnosić się« [o zapożyczeniu obcych wyrazów do języka polskiego] [*szyk zmienny*] (2:1:1): Tedy fię to w.m. nie podoba/ kiedy Polak bierze w Polłfczyżnę Czełkie łłowá. *GórnDworz* F2v, B2v, B5v; iżbyś W.M. [...] przypátrzył fię/ mogli tym kłztałtem w polłfczyżnę wchodzić rzeczy/ ięzykiem Gréckim/ ábo łácińfkim pińané *GórnTroas* 5.

Wyrażenie: »wiążana polshczyżna« = *wiersz pisany w języku polskim* (1): pewienem tego/ że y tey wiazáney Polłfczyżny moiey/ [...] oczýmá przenieść nie będziełz raczył *RybGęśli* A3.

a. *Ortografia i alfabet języka polskiego* (7) : zdáło mi fię [...] wydác przynamniéy tę Polłfczyżnę nowá/ Káráker dwóy Polłki/ vkośny y profty: á przy nim y Orthogrąphią Polłką. *JanNKar* A3v; Y iefli co, to dzytá Gréckie ieft bárzo potrzebne. Po tá czásy bowiém záfwe, ták *composita* iáko *simplicia*, dzwon y odzów, etc. iednáko fię pińály. w czym fię wielka krzywdá polłfczyżnie džíáła. *JanNKar* E3, D3v, Gv [3 r.]; *JanNKarGórn* H.

W charakterystycznych połączeniach: polshczyżna insza, nowa (3).

b. [*Przekład na język polski*: et pullum filium subiugalis. y ofłáthkv ofzlycy/ yarmem włkromyoney. Alia polłfczyżna dicit, ofzłáthkv od oyfzliczy [!] frobioney, abo porobyoney *Glosy II nr 76/5.*]

2. *Prawdopodobnie: Zwyczaj polskie* (1) :

Szereg: »nasza polszczyzna i obyczaje prawa naszego« (1): Mancipium [...]. Idem quod dominium vel dominum traditio, Swiebodne dopużczenie w ymienie s wożnem s fliáchtą w yechanie ku dżierzeniu y vżiwaniu yego wedle náłzey polśzczyzny y obyczáyów práwá náłzego dopużczenie. *Mqcz* 206a.

KO